

PREOTULU ROMANU.

DIARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciintia si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nr. II.

16 IANUARIE.

An. XI. 1885.

Santirea apei

la serbatórea Botezului Domnului.

„In ape ai intratu binecuventate Christóse, si binecuventarea t'a acestor'a ai tramesu.“

(Trop. 1, oda 8 Jan. 3.)

Dorindu Mantuitoriulu, cá lumea cea invecchita in peccate se o innoiésca, — spre „plinire a tóta dreptatea,“¹⁾ „cu umilintia negráita si mai pre susu de minte“²⁾ a benevoíitu a veni la Iordanu, s'a induratu de buna voia se intre in repediuni cá se ne spele de necuratá'a patimeloru,³⁾ — „se cufunde multímea gresieleloru celoru fora de numeru“⁴⁾ si firea omenésca cu sene se o radice. — Ap'a vietiei in ape a intratu, cá genulu omenescu — cu daru de prisositu se-lu adepe.⁵⁾ Isvorulu nestricatiunei si alu nemorirei, carele totu pamentulu pre ape l'a intemeiatu in curgerile Iordanului intra cá toturoru viétia se isvorésca.“⁶⁾

„Raz'a mării Tatalui cá o facia a aprinsu santulu seu trupu in midiloculu Iordanului cá se caute chipulu celu ingropatu cu patimele si cu peccatulu, si se faca darulu celu prin apa genului omenescu.“⁷⁾

S'a plecatu Domnulu mării sub man'a servului cer-síndu botezulu celu de mantuíre, cá prin acest'a dandu ape-loru santíre si benecuventare, lumei se daruíesca „straina

1) Math. III, 13. 2) Trop. 2. od'a 7 Ian. 2. 3) Tr. 1 od'a I. Ian. 2. 4) Tr. 3. oda 3. Ian. 2. 5) Tr. 1. oda 3 Ian. 3. 6) Sed. odei 3. I. 2. 7) Tr. 3. od'a 7 Ian. 2, — Tr. 2. od'a 4. Ian. 2.

nascere de-a dóu'a prin apa si prin spiritu," se arete si se aduca in lume „curatîre straina si schimbare noua.“¹⁾

Cu adeveratu „lucru strainu si infricosiatu“ este aretarea acést'a a iubirei lui Domnedieu minune noua si misteriu preamaritu“ este venirea si descinderea acést'a in apa a datatoriului de viétia“²⁾ de care se „spaimentédia poterile angeresci si totu sufletulu se minunédia.“³⁾

Se urmamu inse chiamarei s. biserice, sufletesce adunandu-ne la rîurile Iordanului“⁴⁾ si luandu cunosciintia despre misteriu botezului Domnului acolo implinitu, — de acolo se trecemu in viéti'a bisericei din carea intru totu pamentulu curge ap'a cea viua a botezului, cá se cunóscemu, in ce chipu reinnoiesce dens'a cele intemplate la Iordanu, respective in ce modu si cu ce solemnitata aplica apei darulu santîrei, impartasîtu firei apelor prin botezarea Domnului in apele Iordanului?

Se consideramu adeca **Asiedia mentulu santîrei apei** celebrate de càtra s. baserica in serbatórea domnedieescei **Aretári Ba Domnului nostru Isusu Christosu.**

Ratiunile mistice ale santîrei apei in s. baserica, se basédia pre descoperirile voiei domnedieescei, pre esemple si fapte nementiunóse ale Mantuitoriului.

Atari descoperiri ale voiei domnedieescei se incepu dela crearea lumei, se continua in umbr'a lezei, — se realisédia si se afla deplinite in legea darului. — Pentru-cà:

Mai nainte de ce pamentulu ar' fí fostu vediutu si tocmitu, Domnedieu si-a alesu de scaunulu odichnei sale elementulu apei, preste care se porta spiritulu lui Domnedieu.“⁵⁾ Ales'a Domnedieu ap'a, cá din trêns'a se iasa vietuitorie cu suflète vii.⁶⁾ Si ce e crescerea omului de càtra formarea lui din pamentu, innoiatu cu apa si cu poterea domnedieésca infrumsetiatu cu suflare de viétia.

Dar' apoi cine ar' scí enumerá, — si indestulu preamarí minunile poterei lui Domnedieu lucrata innainte de lege si in legea cea vechia, prin midilocirea elementulu apei?

¹⁾ Od'a 9 dupa cin. Ian. 2., — Tr. 3 od'a I. Ian. 3.

²⁾ Tr. 3 od'a 1. dupa cin. Ian. 2., — Tr. 4. od'a 8 Ian. 3. stich. 3. Inscr. Ian. 4. Laud. 3. Ian. 2. — Tr. 3. od'a 5. Ian. 2.

³⁾ Tr. 3 od'a 5, Ian. 2. ⁴⁾ Stichov. 3. Ins. Ian. 3.

⁵⁾ Fac. I, 1, ⁶⁾ Fac. I, 20.

Acolo e marea preste care a trecutu neudatu Israelu, — acolo suntu stêlpii de nori, despartîrea Iordanului cându s'a trecutu sicriulu legei. — Isvorulu esîtu din piétra, — indulcirea apei Merrei in desiertu, despartîrea Iordanului prin jococulu lui Ilie, liberarea poporului jidovescu prin celu mantuitu din apa, — consumarea apei altariului aredicatu de câtra Ilie, — óre nu suntu aceste cá totu atâte dovedi ale voiei lui Domnedieu spre aretarea demnitătei apei, spre in-tipuirea acelor'a cá prin apa voiesce cá la plinirea tempului se descopere si se asiedie misteriuulu celu mare si infri-cosiatu alu reinnoirei genului omenescu?

Maritu-a inse Domnedieu in legea cea nóua a darului prestanti'a si demnitătea apei, încátu nu numai s'a induratu éra-si a-o alege de instrumentulu minunei sale celei dintâiu lucrate in Can'a Galileiei, ci spre santîrea si binecuventarea firei apelu a binevoitu a se aretá la Iordanu, si a luá botezulu in repediunile acelu'a.

Ce ronduiéla infricosiata este plecarea acést'a a Cuventului lui Domnedieu, ce asemenare minunata intre crearea dintâiu si intre crearea a dóu'a spirituala!

Mai inainte de ce s'ar' fi intaritu ceriurile cu cuventulu Domnului, — ap'a s'a facutu démna de-a serví de scaunulu odichnei lui Domnedieu si éta mai nainte de ce cu cuventulu Fiiului lui Domnedieu s'ar' fi intemeiatu imperati'a lui Domnedieu, éراسi ap'a se face ascernutu petióreloru lui Ddieu, si cu poterea cea Domnedieésca se santiescu apele.

Si apoi uitate acolo in viéti'a s. baserice!

Si aci mai innainte de reinnoire spirituala si nascere a dóu'a, ap'a se alege si mai inainte se santiesce cá dupa mandatulu domnediescu se servésca de materia démna pentru innoirea minunata prin apa si prin spiritu; — prin spiritu innoindu sufletele si prin apa santiendu trupulu.

Amu dísu cá si in viéti'a basericei mai inainte de innoirea spirituala se suscépa santirea apei, nu cá si cum ap'a nesântita prin binecuventarea basericei in genere nu ar' fi aptu spre validitatea s. sacramentu alu botezului; — ci mai multu pentru aceea, cá precum in vechime s. botezu numai la anumite solemnități mai mari cá de esemplu: in serbatorile Pasciloru, Rusalielu si a Aretarei Domnului se

conferea celoru chiamati, si cu acele ocasiuni fora indoiéla se permitea santîrea apei: ast'feliu si adi s. botezu in modu solemnu se conferesce numai cu apa, santîta ori in serbatórea Aretarei Domnului ori innaintea s. actu alu botezului.

Se consideramu dara mai de aprópe asiediammentulu santîrei apei in serbatórea Botezului Domnului, carea cá si o remasîtia sacra a disciplinei antice o-a pastratu s. baserica pâna in diu'a de adi.

Nu ne este voi'a cá cu de-a meruntulu se consideramu ceremoniele asiediammentului santîrei apei, — ci numai prin indegetarea ideei sacre de carea e dominatu, si a obiectului si a coprinsului preamaritu pre care e intemeiatu acelu asiediammentu se lamurimu insemnatatea mistica a cuvinteloru si actiuniloru simbolice acolo occurente.

Asiediammentulu s. alu santîrei apei cá si cele mai multe acte culturali, stá din cetiri sacre si din rogatiuni de santîre. Anume: Dupa ce s. baserica in cântari si hymnuri sacre a invitatu pre credintiosi la considerarea misterului botezului Domnului lasa a ceti nescari capete din profetie si din càrtile testamentului nou, — adeca 3 cetiri sacre (paremii) din profeti'a Isaiei (cap. 35, 55, 12), un'a din càrtile s. Apostolu Paulu scrisa càtra Corinteni (I Cor. X. 1 seq.) si o Evangelia (Marcu I. v. 9 seq.)

Si ce e scopulu acestoru cetiri sacre?

Scimu cà legea cea vechia erá pregatirea lezei darului, si mai cu séma profetiele intru care Spiritulu santu vorbesce, suntu preanuntiari ale economiei darului lezei nóue.

Dreptu aceea déca s. baserica propune credintiosiloru marturisiri profetice, doresce cá prin acele se faca cunoscutu preinsemnarea tainei legate de apa, si ast'feliu se-i pregátésca la cunóscerea insemnatatei actului santîrei, ce stá se se implínésca.

Si óre corespunde coprinsulu cetiriloru profetice scopulu si insemnatatei interne a actului de santîre? Predeplinu. Pentru-cà in aceste profetie nu numai cà se descopere binefacerile si urmarile aretarei Domnului, — ci toti se indémna a se face partasi aceloru binefaceri, toti se provóca si se chiama cu anima curata a se impartasi din isvo-

rulu mantuirii, că Domnedieuul celu înduratu va iertá pe-
catele celoru ce se întorc la Densulu.

Apoi spre a dovedi că cele predise intru adeveru s'a
plinitu in legea cea noua. de locu dupa profetie se cetesce
marturisirea apostolica, si apoi cea evangelica prin care inse
se adeverece că lucrurile preamarite ale Domnului descoperite
prin apa au fostu cu adeveratu numai preintipuri care
inse si-a aflatu realizare in Isusu Christosu cel'a ce in Ior-
danu cu adeveratu botezandu-se cu cuventulu Tatalui si cu
venirea Spiritului santu si-a doveditu Domnedierea s'a.

Cetiriloru sacre — dupa-ce mai ântâiu intr'o rogatiune
collectiva se face introducere si trecere la actulu propriu
alu santirei, — desmiarda rogatiunea consacratória carea
se incepe cu „Treimea preainalta, Domnedierea preabuna“
s. c. l. si se finesce cu actiunea symbolica a affundarei cru-
cei in apa impreunata cu cântarea „In Iordanu botezandu-te
tu Dómne“ s. c. l.

Ide'a cea sacra si scopulu preainaltu a rogatiunei de
santire este anuntierea maririi, contestarea iubirei si prea-
innaltierea a totu puterniciei lui Domnedieu aretate faãia de
genulu omenescu dela inceputulu lumei, si in mesura negra-
ita reinoite intru aretarea Mantuitorului.

Preafrumosu si prea accomodatu a tocmitu s. baserica
acésta rogatiune subluma! Pentru că ce este botezulu in s.
baserica alu cărui conditiune necesarie este ap'a?

Botezulu e unu daru alu Tatalui si alu Fiiului si alu
Spiritului santu, care ceriulu ni-lu deschide, pre Domnedie-
esculu spiritu ni-lu deschide, si impartasirea nestricatiunei,
si puterea moştenirii fiesci ne daruiesce. ¹⁾

Botezulu este isvorulu daruriloru celoru de taine si
demne de iubire, intru care ni-se dà schimbare spirituala
minunata si innoire straina. ²⁾

Si óre innoirea acést'a a spiritului, si tornarea preste
noi a daruriloru de prisositu, nu este innaltime nespusa a
iubirei lui Domnedieu? — óre moştenirea fiésca a victiei

¹⁾ Tr. 4. od'a 7 dupa cin. Ian. 5. si Tr. 1. od'a 8 dupa cin. Ian. 5.

²⁾ Tr. 3. od'a 4 dupa cin. Ian. 4.

de veci câscigata in s. botezu, nu e acést'a adencu nemesuratu alu portarei de grigie si alu omnipotentiei Domnedieesci. ¹⁾

Si chiaru pentru-cà intregu actulu santîrei in ultim'a linia se referesce spre aretarea si lamurirea acestei schimbări si reinnoiri prin apa si prin Spiritu santu, pentru aceea si cuprinsulu rogatiunei de santîrea apei botezului este plinu de anuntiarea si preamarirea acelei iubiri si portari de grigia dovedite de càtra Domnedieu acum dela intemeierea lumii.

Indegetandu in aceste lineaminte generale cuprinsulu sacru alu rogatiunei de santîre, ne remâne cá se ne oprimu puçinu la considerarea insemnatatei unoru invocari si actiuni symbolice occurente la actulu santîrei.

Dupa-cum se cunósce din preserise rituale ale santîrei apei, s. baserica a asediatu cá prin cuventele „Mare esti Dómne s. c. I.“ de 3 ori se se faca anuntiarea solemna a marirei si a totu puternicieii domnedieesci, — de 3 ori face invocarea solemna a Spiritului santu preste apa, — ea prescrie cá deodata su invocarea Spiritului santu de 3 ori, se binecuvente ap'a cu man'a, — si de 3 ori se se afunde onorat'a cruce in apa.

Invocarea si actiunile ternarie prescrise la actulu santîrei insémna si intipuescu lucrarea cea nedespartíta a s. Treime preainfintiata. — Prin acele s. baserica doresce a aretá credintiosiloru, cá schimbarea ce se face in apa si prin apa curge din puterea darului celui domnedieescu, doresce a descoperi cá precum la santîrea firei apelu prin botezulu Domnului in Iordanu s'a aretatu inchinarea s. Treime: ast'feliu cu puterea si cu lucrarea s. Treime se face si binecuventarea apei botezului in s. baserica.

Acést'a o intaresce si s. Soproniu Patriarchulu Ierusalimului († 637) cându díce: „Tóte cele ce in dogmele sacre si divine, séu in anuntiarile intiepletiunei divine si in invocări (enuntiar) preamarite de 3 ori se implinescu, — acele se facu intru marirea Treimei preafericite, adeca a Tatalui

¹⁾ Cfr. Titu II v. 11 seq. Tr. 3 od'a 7 Ian. 3.

si Fiiului si Spiritului santu; carea e Treime si se cunósce cá unime, — unime e si Treime se cuprinde.“¹⁾

In rogatiunea de santirea apei de repetîte ori occuru invocarea Spiritului santu.

Cumca santírea apei si in adenc'a vechime se face cu invocarea lui Domnedieu se cunósce din marturisirea lui Tertulianu carele dîce: „Asiadara tóte apele din pregatirea dintâia a originei, cu invocarea lui Domnedieu primescu sacramentulu sanctificarei. Pentru-cà de locu supravine Spiritulu din ceriu si se pórta de-asupr'a apei, santîndu acele prin sene insusi; si asia santíte ísi primescu potere de sântíre.“²⁾

Éra s. Ambrosiu marturisesce dicîndu „Ce-a anuntiatu angerulu in acestu tipu (scaldatórea óiei din Ierusalimu) decátu descinderea Spiritului santu carea in tempurile nósre chiamata fiindu cu rogatiunile preotiesci, consacrédia apele?“³⁾

Afora de invocare la santírea apei mai occuru si unele actiuni symbolice cá binecuventarea apei cu man'a, — si afundarea onoratei cruci in apa in chipulu cruci.

Binecuventarea apei cu man'a prin carea ap'a se mişca si se desparte intipuesce turburarea si mişcarea apei prin angerulu Domnului in scaldatórea óiei din Ierusalimu. Adeca prin aceea actiune simbolica impreunata cu invocarea Spiritului santu s. baserica voiesce a insemná, cá precumu scaldatórea óiei (cá chipulu s. botezu) din Ierusalimu prin venirea angerului turburandu-se s'a facutu isvoru de vindecare pentru unulu; asiá se scobóra si Spiritulu santu in ap'a botezului si prin impartasírea darului santítoriiu o preface in isvorulu nestricatiunei, in daru de santia, deslegare de pecate si vindecare de tóte pentru multíme nenumerala.

¹⁾ Omnia enim quaecunbue in sacris divinisque dogmatibus, sive etiam in diviniore sapientiae praedicationibus, augustisque enunciationibus tripliciter efferuntur, in gloriam deputantur beatissimae Trinitatis, Patris, iusquam, et Filii et Spiritus sancti; quae et Trinitas est et unitas cognoscitur; et unitas est et Trinitas deprehenditur. (Sermo in annunciat. S. Deipare opusc. selecta S. Patr. Oeniponti 1877 T. 34. pag. 236.)

²⁾ Tert. de bat. c. 4 op. sel. t. 7. pag. 151.

³⁾ Lib. d eSpirit. s. 1. c. 7. n. 88.

Acést'a o intaresce s. Ambrosiu dicându: „Scaldátorea a fostu figur'a cá se credi cá in acést'a (ap'a botezului) poterea divina se scobóra.“¹⁾

Totu acolo dîce sî acestea: „Acelor'a (necredintiosiloru) e semnulu, tîe credinti'a, — acelor'a ângerulu s'a scoborîtu, tîe Spiritulu santu; acelor'a creatur'a a mişcatu, tîe insusi Christosu Domnulu fapturei lucrédia.“²⁾

Éra binecuventarea apei prin afundarea onoratei cruci in form'a crucei intipuesce, cá precum órecându prin lemnulu ce l'a bagatu Moise in apa, acést'a s'a prefacutu in apa dulce si buna: asemenea se face si ap'a botezului buna spre mantuíre prin lucrarea si poterea divina a Mantuitoriului carele prin lemnulu crucei a stersu pecatele lumei. Séu precum prin intrarea Domnului Christosu in ap'a Iordanului, firea apeloru s'a santítu spre innoirea tuturoru, — ast'feliu prin afundarea lemnului rescumperarei se santiesce, se binecuventa si ap'a botezului cá se cufunde greşielele ómeniloru celoru ce se impartasiescu cu darulu domnedieescului botezu.

Despre actiunea acést'a simbolica face amintire s. Ambrosiu dicându: „Ap'a fora predicarea domnedieescei cruci nu e apta la nici unu folosu alu mantuírei venitórie: cându s'a consacratu inse prin misteriuulu crucei salutare, atunci se intrebuintiédia atátu la usulu botezului spirituale, câtu si-a pocalului salutaru. Dreptu acee'a precum Moise cá profetu a bagatu lemnulu in acelu isvoru; asiá бага si preotulu in acestu isvoru predicarea crucei domnedieescei si ap'a se face dulce spre gratia.“³⁾

¹⁾ De myst. c. IV. n. 23. Ergo et illa piscina in figura ut credas quia in hunc fontem vis divina descendit.

²⁾ Illis signum, tibi fides, illus angelus descendebat, tibi Spiritus sanctus; illis creatura movebatur, tibi Christus operatur ipse Dominus creaturae“ (De myst. l. c. c. IV n. 22.) Cfr. s. Chrysostom hom. adv. ebrios et de resurrectione n. 4.

³⁾ Aqua enim sine predicatione dominicae crucis ad nullos usus futurae salutis est: cum vero salutaris fuerit crucis mysterio consecrata, bene ad usum spiritualis lavacri et salutaris poculi temperatur. Sicut ergo in illum fontem Moyses misit lignum, hoc est propheta; ita est in hunc fontem sacerdos praedicationem dominicae crucis mittit et aqua sit dulcis ad gratiam.“ (De mysteris c. 3. l. c. n. 14.) Cfr. Tert. de bapt. c. 9. l. c. pag. 164.

În urma precum se cunoșce și din marturisirile s. Părinti pan' aci atinse, — sântirea apei erá usitata dejá în vécurile dintâiu ale bisericeii. De aceea facu amintire: s. Cyprianu (epist. 70 ad Ianuarium,) Tertulianu (de baptismus) s. Gregoriu Teol. (în orat. de lumin. 39) s. Chrysostomu (de bapt. Christi), Constit apost. l. VII c. 43 pentru carea s. Vasiliu o și numera între discipline baser. de care-si au origine din traditiune apostolica. (de Spiritu s. c. 27.)

JOANU BOROSIU.

Despre casatoria în specie.

Precedentiele casatoriei.

I. Incredintiarea séu sponsaliel.

Form'a și modurile incredintiarei.

I. Form'a incredintiarei în biseric'a a orient. o prescrie euhologiulu; ¹⁾ acésta forma are se se urmeze și în casulu, cându nu e împreunata cu cununia, déca nu cumva din precautiune, dispusetiunile locali, ²⁾ datena, ³⁾ ori alte impregiurari facu esceptiune de la form'a prescrisa în tipicu. Déca dela acésta forma se face esceptiune, rogatiunile incredintiarei se cetescu la începutulu cununiei.

Anumita forma pentru incredintiare erá în datena și în biseric'a a apusena ⁴⁾ inse aci cu tempulu a esítu din usu. Form'a incredintiarei facuta dupa tipicu (care cu unele

¹⁾ Ronduéla logodnei. Conf. I. Siagun'a o. c. §. 79.

²⁾ Ved. §. 315. n. 7.)

³⁾ Astadi mai alesu la grec. cat. incredintiarea se templa de comune la cas'a sponsei cu dechiaratiunea consensului înaintea martoriloru și a casaniloru, unde preotulu sponsei, déca e de facia, întrelasandu rogatiunile prescrise — ei rezervate la actulu cununiei — dupa dechiaratiunea consensului face schimbarea credintiei, adeca a aneleloru. Candu lipsesce preotulu o face cantorulu, ori altu barbatu de frunte, presentia preotului o prescrie can. 20 sin. diu 1700.

⁴⁾ c. 50. C. XXVII, qu. 2.; c. 7. C. XXX, qu. 5.

straformari aduce dupa origine cu cea indatenata la vechii Romani¹⁾ fiindu form'a solemnă a incredintiarei, are acea potere că si casatoria inchiata-neconsumata, despre atare incredintiare canonele or. dispunu că trage dupa sene legatur'a casatoriei,²⁾ — care sustă între incredintiati si dupa ce recedu si deca clericulu a repasitu de la atare incredintiare, seau i-a moritu incredintiata, nu se pote inaltia la graduri inchiandu si adou'a incredintiare.

Incredintiarea in sene sustă si fara alte forme deca nu lipsesece consensulu imprumutatu reciproc si liberu alu sponsiloru, si cu tote că beseric'a gr. or. validitatea incredintiarei o conditiuneza si de la inchiarea in beserica, in fačia preotului sponsei, inaintea martoriloru, de la determinarea diestrei, schimbarea aneiloru si sarutarea sponsiloru, pracsea areta că se inchia si fara observarea strinsa a tuturoru acestoru forme.³⁾ pentru că validitatea stă in consensulu imprumutatu; carele fiindu esenti'a casatoriei suplinesce cele accesorie si urmate succesivu, cu tôte aceste formele prescise nu suntu de a se neglege.

II. Form'a in care sponsii si-dechiara consensulu la incredintiare, in câtu privesce contractulu, pote fi si neso-

¹⁾ Magy. igazs. ügy Confarreatio — frângerea paniei, T. XIV. fasc. 2. an. 1880.

²⁾ c. 98. VI. Indrept. leg. ep. CLXXII, CLXXIV, CLXXVI si si CCIV. Conf. Siagun'a o. c. §. 75. si Ratiu Inst. teol. §. 16. Conciliulu Trul. c. 98. a edisu că incredintiarea cu beneuventarea preotiesca e casatoria adeverata dechiarandu de curvariu pre celu ce va luă de muiere pre incredintiata (cu beneuventare pr.) altuia, deci Leone intieptulu a ordinatu că beneuventarea se nu se intemple inainte de anii pubertatii (Nov. LXXIV); Alecsiu Comnenu (1084) a intaritu acesta ordinatiune a lui Leone, adaugându că incredintiarea inchiata cu beneuventare se aiba urmările casatoriei inchiate, era cea inchiata inainte de pubertate si fara beneuventare se aiba numai efectele civili a vechieloru sponsalie. In acestu intielesu a esplicatu si canonistulu Balsamone si Zonara la Consil. Trul. c. c. Cof. §. 315. n. 7.

³⁾ Că nu se tienu strinsu tôte cele atinse de esenti'a incredintiarei areta si beseric'a orientale repunendu esenti'a in consensulu liberu, fara de care si esistendu alte formalitati, tôte nu-lu potu supleni.

lemnă, numai între amândoi, de și pentru clandestinitate e de reprobata acesta, ba potu se și manifeste declarațiunea și nefiindu de față seau numai înscrisu,¹⁾ seau și prin a trei'a persoană, prin procuratoru, înse spre validitatea încredințării închiata prin procuratoru se receru următoriele :

a) Procuratorulu se fîa prevediutu cu plenipotentia în scrisu, în care se fîa pusă cu numele persoanei, cu care plenipotentiarulu vâ se închie actulu încredințării,²⁾ era parte presente se se învoiescă la închierea încredințării prin plenipotentiatulu partiei absentei.³⁾

b) Plenipotentia se nu se fî retrasă înainte de încredințarea închiata, pentru-ca în atare casu remane fora valoare încredințarea închiata chiaru și atunci, decă plenipotentiatulu nu a știutu despre retragere înainte de închiere.⁴⁾

c) Plenipotentia remane fără valoare, decă procuratorulu ar fî moritu înainte de închierea încredințării.

Parentii încă potu închia încredințare în numele fiiloru sei, e înse de a distinge că atare încredințare, decă fii au fostu impuberi pre tempulu încredințării, numai atunci i deoblega, cându ajungându la anii pubertatii se învoiescu și dînsii, era fiendu fii în statulu pubertatii pre tempulu încredințării chiaru și consensulu facutu alu loru este de ajunsu.⁵⁾

(Va urmă.)

¹⁾ Tr. 7. pr. Dig. de spons. (XXIII 1.)

²⁾ Tr. 34. Dig. de rit. nupt. (XXIII, 2.) Plenipotentierea procuratorulu nu o pôte încrede la alu treile fara voia expresa a plenipotentiarului.

³⁾ Siaguna o. c. §. 78. 4.

⁴⁾ c. 9. procurat. in VI-s (I. 19.)

⁵⁾ C. IX. de desponsat. impuber. in VI-o 2 (Onor. a 520) can. un. in VI-o de despons. impub. (IV. 2.) Bonifac. VIII. (1298.)

O PAGINA DIN TRECUTUL INSTITUTELOR DE INVEȚIAMENTU DIN NASEUDU.

— *Discursu rostitu de dlu Vicariu alu Naseudului Gregoriu Moisilu cu ocasiunea centenariului infiintari institutului militarium si a organizari scóleloru normale din Naseudu.* *) —

Domniloru! Astadi sau implinitu 100 de ani dela organizarea scólei normali si infiintierea institutului de educatiune militarium. O dí insemnata acést'a Domniloru, care se cuveniá se se serbeze altcum, inse din anumite cause ne-amu astrensu numai la serbatóre besericésca si scolastica.

Pentru cá se se cunósca trecutul acestei scóle voiu face o schitia din istori'a acelu institute.

Starea invetiamentului la Romanii ardeleni a fostu in seclulu trecutu tare desolata, se póte díce cá nula. Romanii nu aveáu scoli asiá numite natiunali poporali, si de ar' fi avutu acelea inca puține fórte, dóra numai la scaunulu metropolitanu in Belgradu (Alb'a Iuli'a) si pre la manastirile, ce au existatu candu-v'a, unde tenerii, cari doriáu se fie preoti se instruáu in cetirea cãrtiloru besericesci, in cantari, ritu si tipicu.

Voru fi instruatu si preotii pre fiii si nepotii sei in cetirea psaltirei, ciaslovului si a altoru cãrti besericesci, cá la tempu se póta ocupá loculu parintiloru si a mosíloru sei cá preoti, cantori si feti, de unde a urmatu ereditatea beneficielor besericesci in familiile preotiloru dela tata la fiu. Mireni nu capetáu instruire lipsindu scólele natiunali, éra cea streine eráu cu totulu inchise pentru tenerii romani. Ba nu erá iertatu laiciloru mai cu séma de stare iobagiésca se cerce scól'a, si déca carev'a totusi cutezá a-si duce prunculu la scóla, domnulu pamentescu í-lu poteá luá dela scóla si alu pune in servitiulu curtiei domnesci.¹⁾ Déca din familiile nobile romanesci se primíáu la scólele ungueresci ori sasesci erá o norocire speciala. Asiádara despre scóla, invetiamentu si cultura la Romani sub domnitorii tieiei nici poteá fi vorba.

Dupa-ce Ardélulu a venitu sub domnirea imperatiloru din dinasti'a habsburgica si mai alesu dupa unirea unei părți insemnate a Romaniloru cu beseric'a matre roman. a resaritu si pentru dên-sii lucéferulu invetiaturei si a culturei. Dupa stranutarea resie-

*) Despre decursulu acestei serbari, corespondentele nostru ne impartasesce intre altele:

In deminét'i'a dílei festive s'a celebratu s. liturgia pontificându Rvds. D. Vicariu cu asistenti'a aloru doi preoti si unu diaconu si fiindu de fația corpurile invetiaturei dela institutule de invetiamentu din locu si unu numeru mare de inteligenti. — La 11óre s'a adunatu corpulu didacticu, inteligenti'a si scolarii in sal'a gimnasiale unde D-lu Vicariu Gregoriu Moisilu rostí discursulu de mai susu. — Dupa finirea acestui discursu publiculu s'a departatu; éra corpulu didacticu a mersu la D-lu Vicariu, unde directorele scólei normali d-lu Cosma Anca rostí urmatórele cuvinte:

dintiei episcopesci dela Fagarasiu la Blasiu sub episcopulu de pie memoria Ioanu Claiu de Sadu si dupa-çe episcopi'a Fagarasiului a fostu dotata cu bunuri pamentesci de catra imperatulu Carolu VI. s'a infiintiatu si deschisu scól'a centrala in Blasiu pre la anii 1754 in lun'a lui Octobree. Ast'a a trebuitu se fie tare modesta dupa cum de comunu suntu la inceputu scóelele poporali, succese numai a crescutu dupa-çe s'a deschisu si gimnasiulu, apoi institutululu teologicu cu cursulu de trei ani, éra dela 1834 de patru ani.

Aceste institute de invetiamentu au fostu cercate mai cù séma de fiii preutiloru si aceloru teneri, cari aspiráu la tagm'a preotiésca. Mai tardiu au fostu frecuentate si de fiii mireniloru, cari se pregatiáu si la alte cariere. O mare inaintare la invetiamentu si cultura s'a datu pentru Romanii ardeleni si prin infiintierea granitiei militare pre la an. 1763—4. S'a aflatu adeca necesaru crearea si deschiderea mai multoru scóele poporali granitieresci, in cari se se instrueze tenerii pentru scopuri militare. Asiá in regimentulu romanu I. dela Orlatu, pre intindere dela Pórt'a de fieru pana la Brasiovu, s'a deschisu in Orlatu o scóla triviale pre spesele erariului; la Sin'a, Cudsiru, Vestemu, Tohanu si Racoviti'a, Vistea inferióra, Ohab'a,... Tohanu si Racostea scóele comunale pre spesele comuneloru inscolate, tóte cu limb'a germana, va se dica 13 scóele pentru 82 de comune si cu o poporatiune de 20.000 suflete. In regimentulu romanu alu doilea dela Naseudu s'a infiintiatu o scóla normala in Naseudu, — apoi la Monoru, Borgo-Prundu, Sangiorgiu, Naseudu si Zagr'a câte o scóla triviale, tóte pre spesele fondului de provente. Afara de acestea scoli s'au mai deschisu inca 44 de scóele nationale pre spesele comuneloru, ce numeráu la 34.000 de suflete pre la an. 1830. Dara scóele nationale se voru fi deschisu si in I. regimentu si in alte comune granitiere si inainte de desfiintierea institutulului de granitia. In scól'a normala diu Naseudu se propunea in limb'a germana, in cele triviale in l. romana pana in an. 1838, éra de atunci pana la desfiintierea institutulului de granitia din Ardélu si pana la an. 1861 in cea germana. Aceste scóele érau pentru 44 de comune fóste granitiere pre o intindere mai restrinsa si mai compacta curatu militara. Scóelele acestea facute pentru fii de gra-

— Reverendissime! Astadi serbamu o dî rara, unica in feliulu seu. Astadi se implinescu 100 de ani, de cându scól'a nóstra normala a trecutú prin mai multe metamorfóse, adeca s'a organisatu. Corpulu invetiatorescu dela acestu institutu n'a potutu intrelasă acésta dî memorabila numai asiá. In conferinti'a tienuta la 15 Novembre a. c. a decisu acést'a a-o serbatorî. Conformu programei esmise vine acésta corporatiune inainte Reverendissimei DTale spre a Te rogá: ántaiu a aduce Inaltei dinastii habsburgice multiemita sa pentru infiintierea acéstei scoli urandu-i Inaltu Acelei'a unu intreitu se traésca; Te rogu deci a-i aduce acésta multiemita la cunoscentia pre calea, care vei afla-o mai nimerita. A dóu'a í-si esprima acestu corpu multiemita

nitieri au fostu cercate si de provincialisti adeca de teneri din comitate in numeru mare. Scól'a normala deschisa la a. 1778 cu 2 clase, la a. 1784/5 s'a adausu cu a 3 clase si la a. 1825 cu a 4 clase. Dupa infintiarea acestoru scóle s'a propusu limb'a germana si latina dupa sistemulu seclului 18. de protopopulu Hieronimu Kalnoki basilitu din Blasiu si dupa densulu de protopopulu Ioanu Para. Ci nesuccedandu propunerea limbei latine a remasu numai cea germana, care a fostu limb'a seviçiului militaru.

Afara de scól'a Blasiului si celea granitieresci sub domni'a imperatului Iosifu II. s'au mai deschisu 300 de scóle rom. in Ardélu sub directoratulu renumitului barbatu Georgiu Síncai, din cari numai puçine au mai remasu dóra in unele orasie si in locuri fiscali, unde erariulu erá patronulu loru. Puçine scóle pentru mai bine de unu milionu de romani, inse totusi destule, daca ar' fi sustatu si in floritu.

Prin infintiarea scóleloru granitieresci s'a deschisu unu câmpu largu pentru cultur'a multoru romani nu numai fii de granitieri, ci si provincialisti. Fiindu mare estinderea primului regimentu rom. dela Orlatu in sudulu Ardélului dela Banatu pana la Brasiovu, carea cuprindea 82 de sate, teneriloru s'a datu ocaziune a cercá scólele granitiere nu numai granitieriloru ci si provincialiloru. Credu cá voru fi si folositu-o.

Scól'a din Naseudu, Cunic'a pentru romani in nordulu Transilvaniei, a fostu cercata fórte tare nu numai de fiii militariloru, ci si de-a provincialiștiloru din comitatele vecine in specie comitatulu Solnocului, Doboc'a, Clusiu, Turd'a, districtulu Bistritiei si a Chiorului, ba si din Marmati'a si Bucovin'a. Clasea I. numerá pana la 100 scolari, clasa II. III. si IV. la 40—50. Asemenea si scólele triviale din Naseudu, Zagr'a, Sangiorgiu, Borgo-Prundu si Monoru numeráu câte 50 si mai bene de scolari. Dupa-ce dela an. 1780 incóce s'au deschisu mai multe scoli si afara de districtulu militaru, numerulu scolariloru dela scól'a din Naseudu a scadiutu.

sa catra inclitulu patronatu pentru greu'a sarcina, ce a luatú asup'a-si cu sustinerea acestui institutu. — In urma a trei'a î-si esprima multiemit'a cátra Reverendissim'a Domni'a Vóstra pentru ostenél'a ce a-ti avutu-o in culegerea dateloru istorice referitórie la acestu institutu, urandu-ti ani îndelungati.“

— D-lu Vicariu multiemí corpului didacticu si-lu incredintiá cá multiemit'a esprimata o va aduce la cunoscenti'a Prea inalta pre calea sa. —

Dupa acést'a corpulu profesoralu cu directorele in frunte s'a dusu la d. directore norm. si l-a gratulatu la serbatórea de 100 ani. —

Sér'a a fostu o cina comuna la care a participatu tóta inteliginti'a din locu. — Aici s'a toastatu pentru Maiestatea Sa si inalt'a casa domnitórei, pentru inaltulu regimu, pentru corpulu didacticu dela scól'a norm. etc. -- Totu su decursulu cinei s'au cetitu si urmatóriele scrisori gratulatórie:

— Onorabila Directiune a scólei normale! — Corpulu didacticu dela scólele din Sangiorgiu se asociaza la prazniculu de 100 ani a reinfintiarei scólei normale din Naseudu si atátu cá barbati de tagma cátu si cá unii cari amu absolvatu la acelu institutu dorimu din anima cá, precumu acél'a

Dara afara de Romani scól'a naseudéna a fostu cercata si de neromani Unguri, Armeni, si altii cari veniáu pentru invetiarea limbei germane, carea se propuneá fórte regulatu încátu scól'a Naseudului a fostu laudata si de jurnalistic'a din Vien'a. (In o fóia Vienesa din 15 Nov. 1789, care scriea că sub-ofițierii sciu bine cetí, scrie si vorbí nemptiesce încátu nu se cunoscú a fi romani.)

In scól'a normala din Naseudu se propuneá in l. germana, in cele triviali in l. romana cu vocabula cuvintelorú germane si romane.

Organisandu-se pre la an. 1838 scólele poporali nationale in tóte satele regimentului cu limb'a romana, cele cinci scóle triviali s'au prefacutu la an. 1838 in scóle germane, va se dîca cu limb'a germana cá limb'a de propunere, in carea se propuneáu obiectele din cele 3 clase infer. normali.

Obiectele propunende in scól'a normala naseudéna eráu: limb'a germana, computulu, scrisulu frumosu si dictatu, geografi'a, istori'a naturala, fisic'a si religiunea precum si deprinderile militari; si adeca: in clasa I. cunóscerea literiloru, silabatulu si cetitulu din abecedariulu nemptiescu, computulu cu numeri simpli; din religiune rogatiunile si catechismulu micu nemptiescu si din celu romanescu intrebarile cu o stea. Clasa II. Catechismulu nemptiescu de midilocu, éra din celu mare romanescu intrebarile cu un'a si dóue stele, gramatic'a limbei germane, cetitulu din cartea de lectura cu tipariu nemptiescu si latinu, scrisulu frumosu si dictatu, din computu cele 4 specie in numeri compusi si din economia. Clasa III. Religiunea: catechismulu celu mare nemptiescu si romanescu, gramatic'a si syntax'a limbei germane, scrisulu frumosu cu litere germane, goticu si latine, stilistic'a si dialoguri, din computu regul'a de tri, fractiunile; geografi'a Ardélului, economi'a cultivarea pomiloru si legumaritulu. Clasa IV. Religiunea cá si in cl. III., repetirea gramaticiei germane si cetitulu din legendariulu nemptiescu; computulu, fractiunile decimali; geografi'a Europei; is-

au statu unu veacu intregu cá focularu de sciintia, asiá se prospereze veacuri inainte spre binele, marirea si folosulu neamului romanescu si a omenimei. — Din siedinti'a corpului didacticu tiénuta in Sangiorgiu la 21 November 1884. -- Domide mp. invetiatoriu prim. —

Onoratului corpu didacticu alu scólei normale in Naseudu. — Subscripsulu corpu didacticu cu viua placere a primitu astadi avisulu despre serbarea centenara a scólei normale di. Naseudu. — Scurtimea tempului impedcandu-ne de a participá in persóna, consentimú cu tóte transpunendu-ne cu suflétulu in midiloculu vostru, pioneri ai culturei, cari conlucrati la institutulu ce a fostu uniculu foculariu luminatoriu alu acestui tienutu si bas'a tuturorú instituteloru de invetiamentu de astadi, din tienutulu fostulu regimentu alu II-le granitierescu romanu din Ardélu. — Uramu viéti'a indelungata betranei dar' vigurósei scólei normale din Naseudu. — Monoru 21 November 1884. -- Corpulu didacticu alu scólei normale: Isidoru Titieni m. p., Avramu Harsianu m. p. catechetu., Ignatiu Seni m. p., Vasiliu Onigasiu m. p., Ieremie Tahisiu m. p.

tori'a universală, naturală; fisic'a; artele militare; traducere din l. germană în cea română. Altcumă limb'a română nu se propunea decâtă la esplicatiune și traduceri, ceea ce docentii români o poteau face, delă nemți nu se potea pretinde. În anul 1860/1 s'a introdusă limb'a română că studiu și că limba a propunerii, ăra delă a. 1863 se propune și limb'a magiara în clasa a 3. și a 4. —

Scól'a normală din Naseudu, deschisă la a. 1778, s'a organizatu mai bine cu începutulu anului scolastecă 1784/5, după ce s'a clădită institutulă militară sêu cas'a educatoriă (Militär erziehungshaus) și cândă în 22 Novembre 1784 s'a introdusă în noulă edificiu scol, atâtu clasele normale creându-se și a trei'a clasă, câtă și 50 de alumnii în institutu, și acum se implinesce seclulu. — deschiderea institutului și introducerea scôlei normale în noulă edificiu ne dă ansă a celebră iubileulu de 100 de ani. Regretămă tare, că acestă institutu nu a fostă norocitu a impleni sut'a de ani a esistenței sale și acumă jace în ruine delă an. 1849. Că de ăre-ce scól'a normală fostă în legatură cu estă institutu există și acum, credemă că nu va fi lucră ne placutu a serbă iubileulu de o sută de ani a acestei scoli și a dă o schitiă istorică publicului romanu și generatiunei prezente despre fostulu institutu.

Prin decretulu imperatescu din 25 Februaru 1782 a benevoftă imperatulă Iosifu II. de eterna memoria a concedă din fondulu proventeloru a fostului regimentu 6996 fl. 43³/₄ cr. m. c. spre edificarea institutului din Cestiune, care în decursu de unu anu s'a edificatu dându granitieriă materială, lucrulu cu palm'a și cu vectur'a gratuită, și în 22 Nov. 1784 cu mare pompă s'a deschisă introducându-se 50 de prunci în localele pregătite și scól'a normală în odaile destinate. Serbatorea s'a începută cu cultulu divină în beseric'a paroch. gr. cat., unde a ținutu o vorbire ocașională potrivită protopopulu Ioanu Para, mai târdu primulă vicariu a Rodnei și după aceea canonică cantoru în capitululu nou creată de episcopulu Ioanu Bobu. La prandiulu gătită alumniloru în sal'a de mâncare a servitu însuși colonelulu cu alti oficiri superiori ăretându-le cum se țină lingur'a, furcuti'a și cutitulă. Și s'au gătată paturile în salele de dormitu aducându-le parintiă straele de pată, li-s'au dată recuisite și cărți scolastice. Pentru supr'ăveghierea loră s'a ordinară unu oficiră subalternă.

(Va urmá.)

¹⁾ Cândă cercámă gimnasiulu din Blasiu, veniă de multe ori unu moșnégu betrână, care ne spuneă cumă l'a luată domnulă pamentescu delă scólă și l'a pusă la servitiulu curției. I-și pareă reu, că nu a ayutu norocirea a invetiă la scólă.